

รูปแบบการดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่สูงของโครงการหลวง ที่สามารถนำไปพัฒนาพื้นที่สูงในประเทศไทย

The operation model for highland development of the Royal Project
that can lead to development of highland in Thailand

นภาพร ทางทิศ^{1*} และ วรทัศน์ อินทร์คัมพร²

¹นักศึกษา ²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูงของโครงการหลวง รูปแบบในการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกร ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงการหลวงต่อเกษตรกร และปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินงานที่ทำให้การดำเนินงานของโครงการหลวงประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูง มี 7 ด้าน ได้แก่ (1) กระบวนการดำเนินงาน (2) แผนการดำเนินงาน (3) ลักษณะการดำเนินงาน (4) เจ้าหน้าที่ส่วนกลางและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (5) ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร (6) เกษตรกรในพื้นที่ และ (7) ศักยภาพของพื้นที่ รูปแบบการดำเนินงานในการส่งเสริมให้ความรู้เกษตรกร จะเป็นการคำปรึกษา/เยี่ยมชมแก่เกษตรกร มากที่สุด ด้าน “สนับสนุน/และการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกร” มีการรับซื้อสินค้าและผลผลิตด้านการเกษตร และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ในระดับมากที่สุด และผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่อเกษตรกร ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นในระดับมาก หนี้สินลดลงระดับปานกลาง ด้านสังคม เกษตรกรมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ และด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเพิ่มขึ้นมากที่สุด ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยทั้งรูปแบบการดำเนินงาน การสนับสนุน/อำนวยความสะดวก และคุณภาพเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

Abstract

The objectives of this research are to study the operation model for highland development of the Royal Project, the model of knowledge extension to the farmers, the result of operation to the farmers by the Royal Project and studying of the effective factor of the Royal Project development. This research is use the quantitative by collecting the data by interviewing. The result of the research, there are 7 important models of development by the Royal Project to the farmer on the highland; (1) the operation procedures (2) operation plan (3) Format of operations (4) Officers in the center and in the area (5) Values and corporate culture (6) The farmer in the area and (7) Potential of the area. For the knowledge extension to the farmers, the advice/visiting to the farmers is in top level. The “support/facilitation to the farmers”, there are a purchasing the goods and agricultural products and product quality development in very high level. And the result of operations the Royal Project to the farmers, resulting in economy, the higher income and increasing the asset in high level, the liabilities decreased moderately. In the social, the farmers are developing at the high level in every topic. It is shown that the resulting in operation of the Royal

Project can help in social development. And in the environmental, there is an increasing of a conservation of the upstream area in very high level. The factors that effect to the result of operation by the Royal Project in economy, social and environmental are depended on the model of operation, support/facilitation and the quality of the officers in the Royal Project.

คำสำคัญ : รูปแบบการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

Keywords : Format of operation, Royal Project development center

*ผู้นิพนธ์ประสานงานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ aungko.napapom@gmail.com โทร. 08 9948 5297

1. บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโครงการหลวง เมื่อ พ.ศ. 2512 เพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขา และการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี โดยแนวทางการดำเนินงานจะใช้การวิจัยและการพัฒนาเป็นตัวขับเคลื่อนการสร้างรายได้และความเป็นอยู่ของชาวเขา เน้นให้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดและมีระบบการใช้ที่ดินที่เหมาะสม ร่วมมือกับหน่วยงานและชุมชนอย่างใกล้ชิด ในการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน รวมทั้งการฟื้นฟูและอนุรักษ์ดินและป่าต้นน้ำลำธาร พัฒนาศูนย์และสถานีบนพื้นที่สูง ให้เป็นศูนย์ประสานงานการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่และเป็นจุดเรียนรู้การพัฒนาที่สูงอย่างยั่งยืน ซึ่งจากแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวก่อให้เกิดกิจกรรมหลักที่สำคัญของโครงการหลวง 3 ด้าน ประกอบด้วย งานวิจัยงานพัฒนา และการตลาด (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2550)

จากการดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงที่ผ่านมาทำให้ชาวเขาในพื้นที่โครงการหลวงมีทางเลือกในการปลูกพืชชนิดต่างๆ ทั้งพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก ทดแทนการปลูกฝิ่น ทำให้พื้นที่การปลูกฝิ่นลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2522 ประเทศไทยมีพื้นที่การปลูกฝิ่นมากกว่า 150,000 ไร่ แต่ในปี พ.ศ. 2546 พื้นที่ปลูกฝิ่นลดลงเหลือเพียงไม่เกิน 1,500 ไร่ แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนในการดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวง จนได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ เรื่องการพัฒนาทางเลือกเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม, 2553) จากการปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก และเลี้ยงสัตว์ทดแทนการปลูกฝิ่นส่งผลให้ชาวเขามีชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นเห็นได้จากผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 พบว่าเกษตรกรชาวเขาในพื้นที่โครงการหลวงมีรายได้รวมเฉลี่ย 144,375 บาท/ครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าเส้นความยากจนถึง ร้อยละ 73 (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553) ชุมชนมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง และทำให้การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธารลดลง ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุล (มูลนิธิโครงการหลวง, 2552) รวมทั้งผลงานของโครงการหลวงได้กลายเป็นแหล่งขององค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งการผลิตพืช สัตว์ การประมง และการตลาด การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (มูลนิธิโครงการหลวง, 2552)

ปัจจุบันมีพื้นที่โครงการหลวงทั้งสิ้น จำนวน 38 ศูนย์/สถานี แต่ละศูนย์ฯ ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน และพะเยา ครอบคลุมพื้นที่ 1,755,625 ไร่ ประชากรที่ได้รับประโยชน์ 30,566 ครัวเรือน รวม 145,898 คน (มูลนิธิโครงการหลวง, 2552) แต่พื้นที่สูงในประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่กว่า 67,220,000 ไร่ ใน 20 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน แพร่ น่าน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี ประชากรรวม จำนวน 1,203,149 คน (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2549)

ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนบนพื้นที่สูงอื่นๆ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา “รูปแบบการดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่สูงของโครงการหลวงที่สามารถนำไปพัฒนาพื้นที่สูงในประเทศไทย” เพื่อที่หน่วยงานต่างๆจะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่สูงอื่นๆ ให้พัฒนาได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากมีแบบอย่างและวิธีการที่ดีแล้ว

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูงของโครงการหลวง เพื่อเป็นบทเรียนในการพัฒนาพื้นที่สูง
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบในการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรบนพื้นที่สูงของโครงการหลวง
- 3) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงการหลวงต่อเกษตรกรในพื้นที่
- 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด**1) ความสำเร็จ**

ยงยุทธ (2541) ได้กล่าวถึง ที่มาของความสำเร็จขององค์กรไว้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานทุกแห่งย่อมประกอบด้วยบุคลากรกับงาน (Labour and Task) บุคลากรในที่นี้หมายถึง พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือข้าราชการประจำ หน่วยงานนั้นๆ ส่วนงานหมายถึงพันธกิจ(Mission) หรือภารกิจทุกอย่างที่องค์กรหรือหน่วยงานแต่ละแห่งมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่นั้นเองบุคลากรกับงานเป็นของคู่กันและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ออก เพราะเหตุว่า บุคลากรเป็นผู้ก่อให้เกิดผลงานและนำความสำเร็จมาสู่องค์กรหรือหน่วยงาน โดยมีผู้บังคับบัญชาหรือที่เรียกว่า ผู้บริหาร (Administrators) หรือผู้จัดการ (Managers) คอยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ขององค์กรที่วางไว้ โดยทั่วไปจะสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า หน้าที่หลักของผู้บริหารคือ การประสานงานให้บุคคลต่างๆในองค์กรปฏิบัติหน้าที่ไปด้วยดีจากการตรวจตราควบคุมดูแล บำรุงรักษาหน่วยงานให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง และมีความสำเร็จเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

2) ปัจจัยความสำเร็จ

Seligman (1990) อ้างใน อ่อนนุช (2546) กล่าวว่า การประสบความสำเร็จในการทำงานเป็นผลมาจากความร่วมมือกันระหว่างความสามารถพิเศษ (Talent) และความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ (Desire)

ชัยยศ (2549) กล่าวถึง ปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factor) คือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สามารถควบคุมได้และปัจจัยวิกฤติที่มีอิทธิพลต่อความสามารถขององค์กรที่จะแข่งขันในตลาด การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมอุตสาหกรรมด้วยเครื่องมือต่างๆ จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์หาปัจจัยสำเร็จที่นำมากำหนดกลยุทธ์องค์กรและกลยุทธ์การแข่งขัน ปัจจัยสำเร็จประกอบด้วย 7 ปัจจัยหลักๆ ที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการแข่งขัน ดังนี้ (1) เกี่ยวเนื่องกับเทคโนโลยี (2) เกี่ยวเนื่องกับการผลิต (3) เกี่ยวเนื่องกับการกระจายสินค้า (4) เกี่ยวเนื่องกับการตลาด (5) เกี่ยวเนื่องกับทักษะ (6) ประสิทธิภาพขององค์กร และ (7) ชนิดอื่นๆ

ทฤษฎี 7S ของ McKinsey (McKinsey 7S Framework) Waterman, Peters และ Philips (1980) อ้างในโนนภัทรรณ (2551) ได้นำเสนอแนวคิดในการวัดประสิทธิภาพของการดำเนินการขององค์กร โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ 7 ประการ ชื่อว่า McKinsey 7-S Framework ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ (1) โครงสร้าง (Structure) (2) กลยุทธ์ (Strategy) (3) ระบบ (System) (4) รูปแบบ (Style) (5) พนักงาน (Staff) (6) ทักษะ (Skill) และ (7) ค่านิยมร่วม (Shared Value)

วงศ์ปิติ (2549) กล่าวว่า การเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้กิจการมีการเติบโตอย่างยั่งยืน สามารถวัดค่าความสำเร็จได้จากการสร้างนวัตกรรมสินค้าของกิจการ ทั้งจากทักษะและการพัฒนาทักษะของผู้วิจัย ขวัญกำลังใจของลูกจ้างจากอัตราผลตอบแทน การสำรวจความพอใจ และจำนวนการร้องเรียน สุดท้ายคือ การวัดความรู้ความสามารถของพนักงาน จากการฝึกอบรม ประสบการณ์และการวัดผลการปฏิบัติงาน

Child & Klimoski (1986) อ้างใน อ่อนนุช (2546) ได้สร้างแบบวัดการประสบความสำเร็จในอาชีพโดยใช้วิธีการประเมินตนเอง (Self-rating) แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 12 ข้อคำถาม เมื่อทำการหาความสัมพันธ์เพื่อจัดเข้ากลุ่มสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ความสำเร็จในการทำงาน (Job Success) (2) ความสำเร็จส่วนบุคคล (Personal Success) (3) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success)

จันทร์ธานี (2545) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการวัดความสำเร็จขององค์กรความสำเร็จขององค์กรสามารถมองได้สองทาง คือ ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ร่วมงานซึ่งโดยความเป็นจริงองค์กรหนึ่งอาจจะประสบความสำเร็จมากกว่าอีกองค์กรหนึ่ง จึงมีความเป็นไปได้ว่าองค์กรที่ประสบความสำเร็จมากกว่ามีการออกแบบโครงสร้างขององค์กรที่ดีกว่าเกณฑ์ที่จะตัดสินว่าองค์กรใดประสบความสำเร็จมีหลายรูปแบบทั้งเกณฑ์เดี่ยวและเกณฑ์รวม

ความสำเร็จ เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายๆอย่างประกอบกัน เช่น ด้านทักษะ เทคโนโลยี ประสิทธิภาพขององค์กร เป็นต้น การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการประกอบกัน ดังนั้นการจะนำบทเรียนที่เกิดจากความสำเร็จไปประยุกต์ใช้จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วย เพราะการดำเนินงานในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง อาจจะมีปัจจัยที่สนับสนุนแตกต่างกันไปจากการดำเนินงานของโครงการหลวง ซึ่งการวัดความสำเร็จนั้นเราสามารถได้จากหลายรูปแบบด้วยกัน

2. วิธีการทดลอง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (Population sample) จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 ศูนย์/สถานี ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติประจำศูนย์ ศูนย์ละ 2 คน และเกษตรกรศูนย์ละ 2 คน รวมเป็น 152 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย

- 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับหัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่โครงการหลวง
- 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง

2.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้องและเหมาะสมตรงตามเนื้อหาที่ต้องการจะสัมภาษณ์ก่อนนำไปสอบถามในการเก็บข้อมูลจริง

2.3.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่มๆละ 10 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการตลอดจนมีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงใด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์หาค่า Reliability Coefficient โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC ในการหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งปรากฏว่าแบบสัมภาษณ์แต่ละชุดและแต่ละตอนมีค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์สำหรับหัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่โครงการหลวง นำไปทดสอบเจ้าหน้าที่ในโครงการหลวง จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่นักวิจัยจะเข้าไปเก็บแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูงของโครงการหลวง ที่สามารถนำมาเป็นบทเรียนในการพัฒนาพื้นที่สูงอื่นๆ ได้ค่า $\alpha = .9377$

2) แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง นำไปทดสอบกับเกษตรกรในโครงการหลวง จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าไปเก็บแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานในการส่งเสริมให้ความรู้เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ได้ค่า $\alpha = .9130$

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกษตรกรมีหลังจากได้รับการส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เป็นแบบสอบถามที่แสดงระดับความคิดเห็นแต่ละประเด็นว่าเกษตรกรเห็นด้วยเพียงใด ได้ค่า $\alpha = .9271$

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่อเกษตรกรในพื้นที่ ได้ค่า $\alpha = .9673$

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาและรวบรวมสรุปเป็นหัวข้อต่างๆที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สูงของมูลนิธิโครงการหลวง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้จากการสัมภาษณ์ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) แบบสัมภาษณ์ที่เป็นแบบปลายปิด (Close-ended Question)

- สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่ออธิบายข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ การศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงาน กิจกรรมที่ดำเนินงานในพื้นที่ เป็นต้น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคม (SPSS for Window) และนำเสนอในรูปแบบตาราง ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

- การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม

(2) แบบสัมภาษณ์ที่เป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Question) นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) จากข้อมูลที่สัมภาษณ์ได้ จากนั้นการวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าจากผลมาจากเหตุ

3. ผลการทดลองและวิจารณ์ผล

3.1 ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์สำหรับหัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่โครงการหลวง

1) ลักษณะข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

พบว่า หัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่โครงการหลวง โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ถึงร้อยละ 91.61 เกือบครึ่งหนึ่ง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 46.1 ซึ่งมีอายุค่อนข้างมาก ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.3 ปริญญาโท ร้อยละ 17.1 ประสบการณ์ทำงานในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน ระหว่าง 21- 25 ปี ร้อยละ 22.4 รองลงมา คือ ระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 18.4

2) รูปแบบการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูงของโครงการหลวง ที่สามารถนำมาเป็นบทเรียนในการพัฒนาพื้นที่สูงอื่นๆ ทั้ง 7 ด้าน พบว่า ในภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนี้ (1) กระบวนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ยรวม 3.79) (2) แผนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ยรวม 3.91) (3) ลักษณะการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ยรวม 4.05) (4) เจ้าหน้าที่ส่วนกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 3.79) และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยรวม 4.04) (5) คำนิยมและวัฒนธรรมองค์กร (ค่าเฉลี่ยรวม 4.12) (6) เกษตรกรในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยรวม 3.98) และ (7) ศักยภาพของพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยรวม 3.91) แสดงให้เห็นว่า รูปแบบในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับในทุกๆ ส่วนควบคู่กันไป

3.2 ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

1) ลักษณะข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

เกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ตอบข้อมูล โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ถึงร้อยละ 78.9 ซึ่งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ถึงร้อยละ 30.26 และมีจำนวนเกษตรกรในครัวเรือน 1-3 คน ถึงร้อยละ 75 และมีบุตร จำนวน 1-3 คน ร้อยละ 77.6

รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 9,559.20 บาท/เดือน โดยเฉลี่ยแล้วมีหนี้สิน 101,110 บาทต่อครัวเรือน มีที่ดินถือครอง ระหว่าง 1-10 ไร่ ร้อยละ 44.7 รองลงมา คือ 11 – 20 ไร่ ร้อยละ 35.5 ไร่ โดยเฉลี่ยมีการถือครองที่ดิน 15.15 ไร่ต่อครัวเรือน

2) รูปแบบการดำเนินงานในการส่งเสริมให้ความรู้เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ในภาพรวมสามด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.77) โดยคุณภาพเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากที่สุด (4.25) ส่วน “การส่งเสริมให้ความรู้” และ “การสนับสนุน/และการอำนวยความสะดวก” อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61 และ 3.47)

“การส่งเสริมให้ความรู้” เกษตรกรเห็นว่าการให้คำปรึกษา/เยี่ยมชมแก่เกษตรกร อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยที่ 4.53) รองลงมา คือ การอบรม การจัดเวทีชุมชน และการรณรงค์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03 3.95 และ 3.63 ตามลำดับ) และในส่วนที่อยู่ในระดับน้อย คือ การจัดทำแปลงสาธิต (ค่าเฉลี่ย 2.53)

“การสนับสนุน/และการอำนวยความสะดวก” เกษตรกรเห็นว่าทางศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมีการรับซื้อสินค้าและผลผลิตด้านการเกษตร และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยที่ 4.28 และ 4.49 ตามลำดับ) และทางศูนย์มีการให้พื้นที่ดำเนินงาน/การให้เข้าพื้นที่ดำเนินงาน/การให้เข้าโรงเรียน อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยที่ 2.38)

“ด้านคุณภาพเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง” เกษตรกรเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงมีความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรเหมาะสมกับการให้ความรู้แก่เกษตรกร ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องในการดำเนินงาน และมีความเต็มใจในการให้บริการ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยที่ 4.38 4.50 4.34 และ 4.50 ตามลำดับ)

ซึ่งผลการวิจัยจะซึ่งสอดคล้องกับที่ ดิเรก (2524) ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะเกษตรกร เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาและความต้องการ และเป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ (2545) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีก๊าซชีวภาพของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่ คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ซึ่งเป็นผู้คอยให้ข้อมูล คำแนะนำต่างๆ

3) ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงการหลวงต่อเกษตรกรในพื้นที่

จากการศึกษา ผลการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75 , 3.94 และ 3.96 ตามลำดับ) โดยด้านเศรษฐกิจเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจาก

เดิมและมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14 และ 3.80) ในส่วนด้านสังคม พบว่า เกษตรกรมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ (ค่าเฉลี่ยรวม 3.94) เช่น การได้รับการศึกษาดีขึ้น การดูแลสุขภาพดีขึ้น ยาเสพติดลดลง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรลดลง การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น มีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเพิ่มขึ้น และโครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น และในด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเพิ่มขึ้นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยที่ 4.24) ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2553) ที่ระบุว่า การปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก และเลี้ยงสัตว์ทดแทนการปลูกฝิ่นส่งผลให้ชาวเขามีรายได้ ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นเห็นได้จากผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 พบว่า เกษตรกรชาวเขาในพื้นที่โครงการหลวงมีรายได้รวมเฉลี่ย 144,375 บาท/ครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าเส้นความยากจนถึง ร้อยละ 73 ชุมชนมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง และทำให้การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธารลดลง ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุล

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

(1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และหนี้สินลดลง มีสมการ ดังนี้

$$\text{การมีรายได้เพิ่มขึ้น} = 0.910 + 0.261 (\text{การอบรม}) + 0.486 (\text{เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้})$$

$$\text{การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น} = 0.925 + 0.337 (\text{การอบรม}) + 0.337 (\text{เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้})$$

$$\begin{aligned} \text{การมีหนี้สินลดลง} &= 1.218 + 0.255 (\text{การอบรม}) + 0.276 (\text{การศึกษาดูงาน}) + 0.185 \\ & (\text{มีอุปกรณ์การเกษตรให้เช่า/ยืม}) + 0.358 (\text{เจ้าหน้าที่มีความรู้ความ} \\ & \text{ชำนาญด้านการเกษตรเหมาะสมกับการให้ความรู้แก่เกษตรกร}) + \\ & 0.421 \\ & (\text{เจ้าหน้าที่มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องในการดำเนินงาน}) \end{aligned}$$

(2) ด้านสังคม พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกษตรกรได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น การดูแลสุขภาพดีขึ้น ยาเสพติดลดลง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรลดลง การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น มีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเพิ่มขึ้น และโครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา มีสมการ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{การได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น} &= 0.235 + 0.322 (\text{การอบรม}) + 0.276 (\text{การให้คำปรึกษา/เยี่ยม} \\ & \text{ชม}) + 0.486 (\text{เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้}) + 0.380 \\ & (\text{เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการบริการ}) \end{aligned}$$

$$\text{การดูแลสุขภาพดีขึ้น} = 2.114 + 0.407 (\text{เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้})$$

$$\text{ยาเสพติดลดลง} = 0.933 + 0.230 (\text{การจัดเวทีชุมชน}) + 0.462 (\text{เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้})$$

$$\begin{aligned} \text{การเพิ่มขึ้นของประชากรลดลง} &= 0.797 + 0.238 (\text{การศึกษาดูงาน}) + 0.595 (\text{ความ} \\ & \text{เพียงพอของเจ้าหน้าที่สำหรับการให้บริการ}) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{การรวมกลุ่มชุมชนเพิ่มขึ้น} &= 1.176 + 0.208 (\text{การศึกษาดูงาน}) + 0.356 (\text{การ} \\ & \text{ให้คำปรึกษา/เยี่ยมชม}) + 0.810 (\text{เจ้าหน้าที่} \\ & \text{ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้}) \end{aligned}$$

$$\text{การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น} = 2.986 + 0.300 (\text{การศึกษาดูงาน})$$

$$\begin{aligned} \text{การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น} &= 1.866 + 0.218 (\text{ศึกษาดูงาน}) + 0.376 (\text{เจ้าหน้าที่} \\ & \text{มีความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรเหมาะสม}) \end{aligned}$$

กับการให้ความรู้แก่เกษตรกร) + 0.218
(เจ้าหน้าที่ เข้าใจถึงสภาพปัญหาและสภาพพื้นที่
อย่างแท้จริง) + 0.239 (ความเพียงพอของ
เจ้าหน้าที่สำหรับการให้บริการ)

(3) สิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกษตรกรมีการบุกเบิกพื้นที่ป่าลดลง การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเพิ่มขึ้น การทำลายหน้าดินลดลง และการใช้สารเคมีในการเกษตรลดลง มีสมการ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{การบุกเบิกพื้นที่ป่าลดลง} &= 0.792 + 0.274(\text{การอบรม}) + 0.285 (\text{การศึกษาดูงาน}) \\ &+ 0.572 (\text{เจ้าหน้าที่การทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้}) \\ \text{การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเพิ่มขึ้น} &= 0.183 + 0.225 (\text{การจัดเวทีชุมชน}) + 0.139(\text{มีพื้นที่การ} \\ &\text{ดำเนินงาน/พื้นที่ให้เช่า/โรงเรียนให้เช่า}) + 0.777 \\ &(\text{เจ้าหน้าที่การทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้}) \\ \text{การทำลายหน้าดินลดลง} &= 0.447 + 0.264(\text{การณรงค์}) + 0.565(\text{เจ้าหน้าที่ทำงาน} \\ &\text{ร่วมกับคนในพื้นที่ได้}) \\ \text{การใช้สารเคมีในการเกษตรลดลง} &= 2.461 + 0.122(\text{มีการแจกจ่ายปุ๋ย/ยาฆ่าแมลง/เมล็ด} \\ &\text{พันธุ์}) + 0.245 (\text{มีการรับซื้อสินค้าและผลผลิตด้าน} \\ &\text{การเกษตร}) \end{aligned}$$

4. สรุป

4.1 การดำเนินงานของโครงการหลวง

1) รูปแบบการดำเนินงานของโครงการหลวงที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูง ที่ทำให้การดำเนินงานของโครงการหลวงประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูง 7 ด้าน (กระบวนการดำเนินงาน แผนการดำเนินงาน ลักษณะการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร เกษตรกรในพื้นที่ และศักยภาพของพื้นที่) พบว่า ในภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า รูปแบบในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับในทุกๆส่วนควบคู่กันไป

2) รูปแบบการดำเนินงานในการส่งเสริมให้ความรู้เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในภาพรวมสามด้านอยู่ในระดับมาก โดยคุณภาพเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากที่สุด ส่วน“การส่งเสริมให้ความรู้” และ“การสนับสนุน/และการอำนวยความสะดวก” อยู่ในระดับมาก

3) ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่อเกษตรกรในพื้นที่ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นในระดับมาก หนี้สินลดลงระดับปานกลาง ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ และด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเพิ่มขึ้นมากที่สุด

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

(1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้ของเพิ่มขึ้น ทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และหนี้สินลดลง ประกอบด้วย การได้รับอบรม เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ การศึกษาดูงาน มีอุปกรณ์การเกษตรให้เช่า/ยืม เจ้าหน้าที่มีความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรเหมาะสมกับการให้ความรู้แก่เกษตรกร เจ้าหน้าที่มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องในการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาด้านเศรษฐกิจจะต้องเน้นกิจกรรมด้านการอบรมและการศึกษาดูงาน รวมถึงต้องมีการให้เช่ายืมอุปกรณ์การเกษตร โดยเจ้าหน้าที่ก็จะต้องมีความรู้ความชำนาญ ทำงานกับคนในพื้นที่ได้ และมีการทำงานแบบต่อเนื่อง

(2) ด้านสังคม พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น การดูแลด้านสุขภาพดีขึ้น ยาเสพติดลดลง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรลดลง การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น มีการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมเพิ่มขึ้น และโครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น ประกอบด้วย การอบรม การจัดเวทีชุมชน การศึกษา ดูงาน การให้คำปรึกษา/เยี่ยมชม เจ้าหน้าที่การทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญด้าน การเกษตรเหมาะสมกับการให้ความรู้แก่เกษตรกร เจ้าหน้าที่เข้าใจถึงสภาพปัญหาและสภาพพื้นที่อย่างแท้จริง เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการบริการ ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่สำหรับการให้บริการ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนา ทางด้านสังคมการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมมีความสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาทางด้านสังคมประสบความสำเร็จ ในส่วน ของเจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้ ทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้ เข้าใจถึงสภาพปัญหา และมีการทำงานแบบต่อเนื่องถึงจะ พัฒนาทางด้านสังคมได้ดี

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกษตรกรมีการบุกรุกพื้นที่ป่าลดลง การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ เพิ่มขึ้น การทำลายหน้าดินลดลง และการใช้สารเคมีในการเกษตรลดลง ประกอบด้วย การอบรม การศึกษา ดูงาน การรณรงค์ การจัดเวทีชุมชน มีพื้นที่การดำเนินงาน/พื้นที่ให้เข้า/โรงเรียนให้เข้า การแจกจ่ายปุ๋ย/ยาฆ่าแมลง/เมล็ด พันธุ์ การรับซื้อสินค้าและผลผลิตด้านการเกษตร และเจ้าหน้าที่การทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ได้ แสดงให้เห็นว่า การ พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม จะต้องทำกิจกรรมด้านการรณรงค์ การจัดเวทีชุมชน การอบรม เป็นหลัก นอกจากนี้จะต้องมี การให้เข้าเยี่ยมพื้นที่การเกษตรและแจกวัสดุการเกษตร รวมทั้งการรับซื้อผลผลิตการเกษตรทำให้การทำลายสิ่งแวดล้อม ลดลง

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1) การพัฒนาพื้นที่สูงในอื่นๆ ในประเทศไทย จะต้องให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินงานในทุกๆด้าน ได้แก่ กระบวนการดำเนินงาน แผนการดำเนินงาน ลักษณะการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร เกษตรกรในพื้นที่ และศักยภาพของพื้นที่

2) รูปแบบการส่งเสริมแก่เกษตรกรควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ

4.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษา การถอดบทเรียนการพัฒนาพื้นที่สูงจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในการ ดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สูง เนื่องจากแต่ละท่านเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อนำมาใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาบุคลากรของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงที่จะดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่สูง

2) ควรมีการศึกษารูปแบบการดำเนินงานในการพัฒนาพื้นที่สูงในระดับความสูงต่างๆ โดยนำ องค์ประกอบ ของชนเผ่า ภูมิอากาศ โครงสร้างพื้นฐาน เข้ามาเป็นปัจจัยในการศึกษาด้วย

5. เอกสารอ้างอิง

จักพงษ์ วงศพาน. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีก๊าซชีวภาพของเกษตรกรย่อยในจังหวัด เชียงใหม่. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทร์ธานี สงวนนาม. 2545. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บুদ্ধ พอยท์.

ชัยยศ สันตวงษ์. 2549. องค์การบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2524. การส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร. สำนัก ส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นภัสวรรณ นามวงษา. 2551. ปัจจัยความสำเร็จของกิจกรรมกลุ่มคุณภาพ ของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัท ฮานาไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จำกัด มหาชน จังหวัดลำพูน. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2553. **สถานะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ปี พ.ศ. 2551/2552.** คณะเกษตรศาสตร์ เสนอสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- มูลนิธิโครงการหลวง. 2552. **รายงานด้านการพัฒนาการ พัฒนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552.** ฝ่ายพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง. 2552. **รายงานประจำปี 2552.** มูลนิธิโครงการหลวง.
- ยังยุทธ เกษสาคร. 2541. **ภาวะผู้นำและการจูงใจ.** กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วงศ์ปิติ พิทักษากุลเกษม. 2549. **ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจเอสเอ็มอีในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2549. **ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2550-2554.** สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2550. **แผนแม่บทศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2550-2554.** สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. **รายงานโครงการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูงภาคเหนือ.** สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน).
- อ่อนนุช พิพัฒนางกุล. 2546. **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้มีความคิดก้าวหน้าและความสำเร็จในการทำงานของพยาบาลผู้ให้คำปรึกษาในโรงพยาบาลชุมชน เขต 10 .** วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

